

HORRORS OF ADULTERY

TREATED POETICALLY

By

Kavi Girdharkal Panjabi Kshattri
SURAT,

All rights reserved.

જનરકર્મના ત્રાસદાયક પરીણામ.

કવિતામાં રચનાર

કવિ ગીરધરલાલ પંજાબી ક્ષત્રી
સુરત.

અમદાવાદ મધ્યે.

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રીન્સ એન્ડ સન્સ

એન્ડ કંપની "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૩૮.

સને ૧૯૮૨.

કિંમત ૪ આના.

૧૬૮૪

(ગ્રંથ સ્વામિત્વના સર્વ હક સ્વાધિન રાખ્યા છે).

૧૬૮૪

HORRORS OF ADULTERY

TREATED POETICALLY

By

Kavi Girdharlal Panjabi Kshattri
SURAT,

All rights reserved.

જનરકર્મના ત્રાસદાયક ધરીણામ.

કવિતામાં રચનાર

કવિ ગીરધરલાલ પંજાબી ક્ષત્રી

સુરત.

અમદાવાદ મધ્યે.

મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ પ્રી. એન્ડ ન.

એ. કું “લિમિટેડ” ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૩૮.

સને ૧૮૮૨.

કિંમત ૪ આના.

(ગ્રંથ સ્વામિત્વના સર્વહક સ્વાધિન રાખ્યા છે).

જારકર્મના ત્રાસદાયક પરિણામ.

છપય.

પ્રબળ પ્રેમનું કેમ, જાય વર્ણવ્યું બરાબર,
સિમા નથી તે તણી, પ્રેમ દીસે સચરાચર;
પ્રેમ થકીજ પ્રપંચ, વિશ્વનો ચાલે બાઈ,
પ્રેમ વિના કંઈ નથી, પ્રેમ જડ ચૈતન માંહી;
છે પ્રેમજ પાયો જગતનો, પ્રાણિ માત્ર વશ થઈ રહ્યાં,
કે ગિર્ધર પદાર્થ અન્ય તે, તુચ્છ પ્રેમ આગળ લક્ષ્યા. ૧

પ્રેમ પ્રગટ જવ થયો, જગત કર્તાને ત્યારે,
રચ્યું તેણે બ્રહ્માંડ, અકળને અદ્ભુત ભારે;
પ્રેમ વડે સંયોગ, બને પરમાણું કેરો,
જુઓ જબરજસ પહાડ, મહાસાગરની હોરો;
છે વૃક્ષ વિવિધ વિસ્તારનું, કારણ પ્રેમ ખરેખરે,
કે ગિર્ધર ચારે ખાણમાં, પ્રેમ તણું બળ છે ભર્યું. ૨

પ્રેમ થયો તવ આદિ, પુરુષ સ્ત્રી સંગે રમિયા,
તેથી શૃષ્ટી વિસ્તાર, નારિ નર કંઈક જનમિયા;
પ્રેમ વડે સ્ત્રી જાત, કરે લાલન પાલન સુત,
ખુબી પ્રેમની અકથ, કુખી જન વૃત્તી અદ્ભુત;
ધર નગર દેશ નવ ખંડનું, રાજ્ય મેળવે અલ્પ જન,
કે ગિર્ધર પૂરા પ્રેમથી, મળે પ્રભુ અશરણ શરણ. ૩

જેમ પ્રેમ એ રિતે, અલૌકિક કાર્ય કરાવે,
તેમ પ્રેમ જગ તણી, શરમને બહીક તબાવે;

(૪)

સારા સારનું સ્નાન, બાન તનમનનું બુલાવે,
પ્રેમ ધર્મ સત્કર્મ, મર્મ નિત નેમ મુકાવે;
એ પ્રેમતાણું બાપ્યાનતો, કરતાં ગ્રંથ ભરાય બહુ,
કે ગિર્ધર ક્યમકરિ વર્ણવું, પ્રેમાધિન છે વિશ્વ સહુ. ૪

સ્ત્રી ચેષ્ટિત સૌંદર્ય.

દોહરા.

એવા પ્રેમી પાસમાં, સપડાઈ સ્ત્રી એક;
પરિણામે હૃદ વળી ગઈ, ત્રાસ ઉપજે છેક. ૫
જાણીતા જીવા તણા, એક ગામ મોજાર;
વિપ્ર જાતિમાં જન્મિને, ઉછરી રૂપ અપાર. ૬
જ્યમ જ્યમ જોખન પામિતે, નાજીક ગોરે ગાત્ર;
ત્યમ ત્યમ તેના મેનમાં, પ્રગટ્યાં લક્ષણ માત્ર. ૭
ગુણ લક્ષણ લટકો લલિત, રાખે મૈત્રી પૂર;
રૂપ જોખન સંગે સદા, સમજે સજ્જન ચતૂર. ૮
બાળાવેશ વિષે બની, અલખેલી ને રીત;
તે ટુંકામાં કહું અહીં, રસિક સુણે ધરી પ્રીત. ૯
કેશ હોળતી કામિની, જીએ પુરૂષ ને વાર;
લટ લાંબી કાળી લખી, ઝટ ધમ્મજે એ નાર. ૧૦
કદિ દરપણુ લઈ કોડથી, ટિલડિ ઓડતી બાળ;
દેખેતો દિલમાં લહે, આરસ તપ્તી કપાળ. ૧૧
અંજન આંજતિ જોયનર, ભ્રમર મદનનિ કમાન;
સાધી દ્રગ અણિ તીરશૂં, લેશે નરનો જાન. ૧૨
ભ્રમર નિકટ ત્રિય બાળતાં, બ્રાંતિ પડે તતકાળ;

અધરે સુગધી કમળસમ, નરમ પત્રશા ગાલ. ૧૩

મંદ હાસ્ય કરતી લખે, રસિક પુરુષ કો વાર;

તો તે ભાસ લહે ટુરત, દીકાં બીજા અનાર. ૧૪

હાર પ્હેરતી જોય નર, કોમળ કુંઠે નાર;

ગરદન સ્ત્રી કે મોરની, ઉભો કરે વિચાર. ૧૫

કુંચુકી સજ્જતી કદી, નજરે પડે અતૂર;

આરસના શિવલિંગ લહિ, અરચન ઇચ્છે હર. ૧૬

સોર પાટલી અંચળા, જો ખોસતિ જોવાય;

હર પોયણના પાનની, શંકા નરને થાય. ૧૭

આળસ મોડતિ અંગળ, જોઈ કહે નર વાહ;

ગજ મુંઠ જોવા ઘાટની, કેવી શોભે બાંધ. ૧૮

ભરત ભરતિ કદિ ભામિની, ન્યાળે પુરુષ રસીક;

આંગળી લાંબી આપતી, ઠસે રદિય ખુબિ દીક. ૧૯

કુપ હિપર જળ કાઢતી, ઝુકતી જોતાં નાર;

સ્થુળ શોણી કટિ સિંહની, દીસે વિણ તકરાર. ૨૦

સાડી બારિક શરિરપર, સુહાવિ હિબી હોય;

કદળી રતંભ જાનુ લહે, પુરુષ વિચિક્ષણ કોય. ૨૧

સદન વિષે સુંદરિ સહજ, ગમન કરતિ દેખાય;

પગપાની કુમકુમ સમી, અટકદાર શોભાય. ૨૨

અવયવવો અલખેલિના, યથા યોગ્ય સુખકાર;

કરે પદ નખની કાંતિથી, ખિલોર લાજે સાર. ૨૩

રૂપ જોખન સંપન્ન થાય, યમી મનોહર નાર;

અજાણુ નીતી ધર્મની, રમતાં શીખી જાર. ૨૪

અનિતિ કર્મમાં આદરે, સુખ માન્યું ભરપૂર;

(૬)

ખખર રહિ નહિ ધર્મની, જ્ઞાન ગયું અતિદુર. ૨૫
 અન્ય પુરૂષને પ્રેમદા, પેષે પ્રેમ સહીત;
 પ્રેમિ મળ્યો સ્ત્રી પ્રેમિને, ચક્રચુર બનિયા સીત. ૨૬
 પ્રથમ થકી એ બેઉના, તનમન માય વિકાર;
 પ્રગટ થતાં સુખ પ્રેમનું, લેતાં વારંવાર. ૨૭
 સદા અહિ સંયોગને, લહે વિયોગે કહેર;
 પ્રાત રાત મધ્યાનમાં, મળે કરે ખુબ હોર. ૨૮

પ્રીતમને મળવાની આતુરતા ને
 મહ્યા પછી આનંદની લીલા.

હરિગિત વૃત.

નજરે નજર મળતી અહરનિશ, બળતી આગ વિરહ તણી,
 તક મળતી બ્યારે ફાવતી થતી વાત કુંઈ થોડી ઘણી;
 નિત રીત પ્રીતની કરતે ચિતમાં રતિ તણી ઇચ્છા થઈ,
 મતિ રેતિ બાકુળ બેઉની થતિ શાંતિજવ ભેટે જઈ. ૨૯
 પણ એક પણ કળ ચિત્તને વળતી નહી જૂદાં પડે,
 ચંચળ ત્રિયા અચપળ ઘણી મન ઘાટ મળવાના ઘડે;
 હરબહાને નિકળે બહાર જાણે યાર પ્રિય ઉભો હજી,
 ધરદ્વારમાં સંચાર કરતી પ્યાર ગિત ગાતી રસે. ૩૦
 ઘડિ ઘડી સુખ મન માનિતાનું નિર્જવાથી સુખ લહે,
 ખહુ જરૂરનું પણ કામ દુર કરી ધામ પ્રીતમને રહે;
 મનમાં મનોરથ વિવિધ કરતી, ફરતી આંગણિયે ફરે,
 રસિયો મળે એકાંતમાં તો તંન આ સીતળ કરે. ૩૧

ચિત ચોરે મુજ આ ઠોર આવે જોરથી ગ્રાલી રહું,
મુખ સાથે મુખ હર સાથે હર ધરિ આટિ કર ધાલી દર્જ;
અધરે ડસી ખસિ જાઈ હસિને ધસી કરતાળી લઈ,
કરે રાખિ ગરદન હપરે રસ આખિ ઝટ ચાલી જઈ. ૩૨

નવ દેર્જ જાવા લેહ ખાવા પાન સોપારી ઘણી,
પણુ સમય અહાવે ક્યાંથી આવે યાર સર્વ શિરોમણી;
ઝટ તેજ ઘડિયે કરે છડી લઈ ડોલતો દિલદાર ત્યાં,
ફરતો દિઠો લટકાળીએ કે ચાલી મળવા પ્યારમાં. ૩૩

ક્યમ રસિકવરે ક્યાં હતા કહો ક્યમ વારે લાગી એવડી,
રહા જોતિ રાખી રાત આખી, વાત સી તમને નડી;
કહિં મિત્ર પરદેશયિ મળ્યો કે નાચની મિજલસ મહીં,
જઈ છેલ ખેડા મેલેલ લેતા કે મળી નવિ કળી કહીં. ૩૪

મુણિ હાશ્યથી માશુક વચન પછિ આશકે આલિંગિને,
સમજાવિ પ્રિય રીજાવિ હર લપટાવિ મુખડું રંગિને;
નિશ ચંદ્ર કિરણે શોભતી શુભ પુષ્પ પ્રીમળ હોરમાં,
નરનારિ પ્રેમિ વિહારિ લીલા ધારી ફરતાં ફરમાં. ૩૫

રમણીકશ્યમ જાળ ઝરણુ જોતું જોઈ ત્યાં આસન કર્યું,
રસ રંગ અંગ હમંગ ઉપજ્યો અનંગ મુખ લીધું નયું;
ત્રણ ત્રણ કેરા વિલાસ રમતાં આશ અંતરની પુરે,
એ પ્રીતમાં વિપરિત થયું તે કહું દહ રાખો હરે. ૩૬

પ્રીતમનું ઔદાર્ય ને વૃદ્ધ પતિનો

પશ્ચાત્તાપ.

છંદ ભુજંગીની ચાલ.

હતી પરણી એ પ્રેમદા નગ્ર માંહી,

(૯)

જતી સાસરે હર અક્ષોસ ખાઈ;
લહે વાત એ યાર દિવદાર સારી,
સહે કેમ જૂદાઈ શ્રીમંત ભારી, ૩૭

તુરત એક આવાસ લઈ શહેર સારો,
રહે મોજ કરતો બને બ્યાં ઇશારો;
પ્રિયા નામના કંથને ઘેર રાજે,
સદા તે સમય શહેરમાં યાર ગાજે. ૩૮

ગઈ મહીયરે હાય માશૂક પ્યારી,
વતન યારની જય ત્યારે સવારી;
નગર તેમ તે ગામ મધ્યે સવાઈ,
ધજા એ અનીતીની સધળે બંધાઈ. ૩૯

મળી પુષ્ટિ એ કર્મને પેલી સારી,
દિધી વૃદ્ધ વરને રૂપાળી કુમારી;
મિજ પુષ્ટી એકે પિયરમાંથી પેલે,
રૂપાળીની સંગે રચ્યો રંગ એલે. ૪૦

સ્વભાવે ઘણો નમ્ર તે મિત્ર ધારો,
ત્રિયાની અનીતી થકી છેક હોયો;
ગયો સ્ત્રી તણા યારની પાસ થાકી,
કંઘુ કે ફજેતી કરો કેમ પાકી. ૪૧

વિનંતી કરું હાય તો યુગ્ય નેડી,
કૃપા માનુ દેશે કદી નારિ છોડી;
ઘણું કીધું આપે હવે ખ્યાલ મુકો,
યશ એથિ સંસારનો ભાંગિ બૂકો. ૪૨

પડે પાણિ પાપાણ ઉપેર ધારે,
ન બીજે જુઓ સથ પાપાણ ક્યારે;

(૯)

ગયો વિપ્ર ને દુઃખ રોધ વિચારો,
ગયા શબ્દ ઉડી હવામાં વિચારો. ૪૩

લહી એમ વિપ્રે વનીતાનિ પેર,
કીધી એવિ કે જ્યેથિ રે સમજી ઘેર;
પુરી કોઠિમાં રાખિ ક્ષણ એક નારી,
ખિજે દિન જઈ તેણિયે કીધિ જારી. ૪૪

હવે કેમ બુદ્ધો શકે વારી નારી,
સુડી મધ્ય તેને થયું છે સુપારી;
કહે કેટલું વારને નિત્ય નીત્ય,
મડાગાંઠ જેવી દીડી બેનિ પ્રીત. ૪૫

વળે ના મદોન્મત્ત નારીને સાન,
રહે પરજળીને વિચારાનો જનન;
હતો બ્રાહ્મણોમાં શુકલ આપ મોટો,
જમા રાખતો દ્રવ્યનો નાજ ટોટો. ૪૬

સ્વભાવે હશે તેજ જ્વાનીમાં જાણુ,
સંકેતી રહી રાખિને માત્ર પ્રાણુ;
ભણ્યો પણ હશે શાસ્ત્ર પૂરાણ વાત,
લહે કામિની કર્મથી મર્મ ઘાત. ૪૭

બળે રાત દાડો રદ્યમાંય ડોસો,
સુતાં ઉડતાં થાય વિચાર સો સો;
મુકુ કાડિ શું નારને બહાર ધરથી,
ધુકું શું પછી લોક લબ્બત ફિકરથી. ૪૮

તજી રહેર ધરબાર જાગે વિદેશે,
કદી રાંડ ત્યાં ચાલ એ છોડિ દેશે;
નહી તો બની બ્રહ્મચારિ મુંડાગે,

(૧૦)

બધી આપદાથી સુખે મુક્ત થાજી. ૪૯

નહી જોવું ક્યારે કપાડું હેહડતું,
ઠરે કાળજી વૃક્ષપણમાં ફેરડતું;
મળે શાસ્ત્રમાં ક્યાંય સિદ્ધાંત એહ,
છુટા યાય છેડા અને ઠરિયે ખેય. ૫૦

વિંછી વેદના રોમ રોમ દહેછે,
ત્રિયા મારી નિત યાર સંગે રહેછે;
હથે લોક કેતા મને મૂર્ખ ભુંડો,
નમાલો અને વરણસંકર કુડો. ૫૧

બાળું જીવવું એવું આ વિશ્વમાંય,
વહુ યાર સંગે રમે રંગ ખાય;
મરું કાં કરું નારીની ઘાત એમ,
ઠરું કેડ સુધી પછી પામી લેમ. ૫૨

અસહ્ય વાતો, ક્રોધ ઉત્પન્ન ક્યારે
થાય, ને પતીએ જનરાણી સ્ત્રીને
કરેલી ધોર શિક્ષા.

છંદ મનહર.

સહન બને ન મોલ, તિરસ્કાર કેરો અને,
તોલ ઘટે જેથી જગે, કેટલાક જનનથી;
સહન બને ન આળ, ગાળનો આરોપ આવે,
માળ જે ગુંથેલ હોય, સુકેલા સુમનથી;
સહન બને ન સંગ, નીચને લખાડ કેરો,

અર્થ ને લવારો કરે, મસ્ત થૈ બ્યસંનથી;
સહવ બને ન નીજ, કુળતું કલંક લેશ,
કલેશ ગિરીધર કહે, ચતુર સજંનથી. ૫૩

ખોટું ન ખમાય રંક, રંજડ ખમાય નહી,
ધાડ ન ખમાય નિત્ય, હાડ રેતો તાવજે;
દેવ નિંદા ન ખમાય, પાખંડ ખમાય નહી,
દંડ વાંક વિના ન ખમાય એ સ્વભાવ છે;
ચોરી ન ખમાય, બળજોરીએ ખમાય નહી,
સેવક અધોરી તેવી, કઠોર ને ધાવજે;
બાધી ન ખમાય, આંખ બાંધી ન ખમાય પ્રિય,
નાશ ન ખમાય ગિરીધર તિર ધાવજે. ૫૪

પાપ થતું જોઈ ક્રોધ, ઉપજે અપાર રણ,
યુદ્ધમાંય ક્રોધ નદી પૂર જેમ આવતું;
અનાચાર બીચાર, જોઈ ક્રોધ બેશુમાર,
થાય ચાડિયાનુ મુખ ક્રોધ ઉપજવતું;
માનભંગે થાય ક્રોધ, જોખમ થવે જરૂર,
જગધૂતારાનું ડોળ, ક્રોધને ધુમાવતું;
કપટથી થાય ક્રોધ, તોએ ગીરીધર કહે,
એ આ દિથી ક્રોધ રૂપ પૂર્ણ નથી આવતું. ૫૫

અષ્ટ અંગમાંય સ્પષ્ટ, ક્રોધનો અગાર ઉઠે,
નષ્ટ થાય ભય ભૂપ, તેમ ભગવાનનો;
પગ અંગુઠેથી જવાળ, મસ્તકના વાળ સુધી,
વિજળીને વેગે પોંચે, બુખ્યો થાય જનનો;
શેષની જીવંત સમાન આયુધ ઉઠાવે ઝટ,
ઝેર આપે વેર રાખી ઉપાય નિદાનનો;

ગીરીધર કહે બને, પ્યારીને પુરૂષપર,
સંગે બગડેલ જોતાં સંબંધી શેતાનમો. ૫૬

વૃદ્ધ થાય તોય નર, સ્વભાવ બદલે નહી,
કેવલ છે ધ્રુત જોઈ, જાય ન દીવેલથી;
તેમ વિપ્ર વિમાસતો, વિવિધ ઉપાય જોયી,
જાય મૂળ શરમનું, કેવી રીતે રહેલથી;
જીગતી સેવટે જડી, અમલમાં લાગ્યો બડી,
હાંથથી અંતરે રોશ ધરી મુશ્કેલથી;

દ્વાર બંધ કરી ધરી નારીને કમરમાંથી,
કોવે કેતો રાંડ થાક્યો, તારા બદલેલથી. ૫૭

કાળરૂપ કંથ જોઈ કામિનીએ દીધું રોઈ,
જવું બહાર દેશ જોઈ, રીશ જો દિતારશો;
કંથ કહે કુંદ તારા, નિત જોયા ન્યારા ન્યારા,
પારકા પુરૂષ પ્યારા, રાંડ તને બારસો;
એમ કહી પકડીને, એસો તારે કહું નારે,
છોડી દ્યો મને અતારે, ક્ષમા મન ધારશો;
ચુપ કહી દેતો મારે, છુટવાનું કરે નારે,
હતી નીશા મધ્ય તારે, તેનો પછી બારશો. ૫૮

પચાસનો પીઢિ ક્યાં ને, શોળની મુંદરી ક્યાંહાં,
જેમ સિંહ ઝપટમાં, મૃગલી વિચારિયે;
છુટી જવા તરફડી, તરણી અપાર તોએ,
બારગણા બળ તજે, તણાઈ બિચારિયે;
બુમ મારી તેવી બંધ, ડાચાંએ દબાવી કીધી,
તમાચા લગાવી લીધી, બ્રાહ્મણ બિચારિયે;

કોધને ઝડપ ખુબ, કરી ખાલી કોઠીમાંય,
ઘિંચકી ઝુકાવી દીધી, શુકલ શિકારિયે. ૫૯

પાણી ભરી રાખવાને, કોઠીએ જમીન દોટે,
તેવી ખાલી હશે તેમાં નાખી તે બિચારિને;
ઉપરથી મોઢુ બંધ, ઘંટી પડ મુકી કીધું,
પ્રકાશ પવન ખેઉ, રહ્યા બહાર હારિને;
એટલે થકીજ દાઝ, પુરૂષની મટી નાજ,
કાજ પૂરું કરી પોતે, ઘેરે તાળું મારિને;
કામ દાખી ગયો ગામ, બામનીને ભાંયરામાં,
રાખી મકલાતો કેતો, રાંડ કરે જારિને. ૬૦

કોઠી બંધ થઈ ત્યારે, ગભરાઈ ગઈ ભારે,
નારી તે બની નાચારે, ત્રાસ ધણો પામિને;
દીનસ્વરે રડે ધણી, પડે નહિ સજ તેને,
કરગરી કાલાવાલા, કરી કહે સ્વામિને;
જેમ જેમ ક્ષણ પરક્ષણ, જવા માંડી તેમ,
અકળાવા લાગી અતી, તજી મન હામિને;
હંસી થાય અથડાય, તરફડ કરે ત્રીયા,
ધડાધડ મારે કરે, સ્મરે સ્વર્ગ ધામિને. ૬૧

તાત માતને બોલાવે, બોલાવે બેનિને બ્રાત,
અરે કોઈ આવી મને, મોતથી બચાવોરે,
સખીને સાહેલી સ્યાણી, પ્રાણી મારો જતો જાણી,
આવીને આ પડ કોઈ, ઘંટીનું ઉઠાવોરે;
હાય હાય કેમ કરું, મરુંધું કમોતે મારી,
દયાતો દિલમાં કોઈ, અંત સમે લાવોરે;

તાપીમાતા અંબામાતા, મૂર્ચનારાયણદેવ,
પુજતી હું રોજ આજ, કેદથી છોડાવોરે. ૬૨

ધરમધરંધર ઓ પ્રભુ, પીડ પામું પુરી,
દયાળ દાસીની બહારે, ચડોની ઉતાવળે;
કંઠો રૂંધાય તંત, ટાકું પડી જાય હાય,
વેદના થાય છે થુંક, ઉતરે નહી ગળે;
કાડરે ઓ કાડ પાપી, કાડીને નાખજે કાપી,
અમિશ ઝટકો પણ, તિમિર પીડા ટળે;
ધોર આ કરમ કહાં, છુટીશ ઓ બામણા તું,
ઉતરે શા દેશ ઉભા, રહિ પ્રભુ આગળે. ૬૩

પ્રાણ જતી વખતના, પછાડા ઘણાક આઈ,
આમ તેમ ઢંઢોળતી, નરમ પડી ગઈ;
ટળવળી તરણીનો કંઠ પછી ગયો મળી,
ઉશ્ણતા અંગની પળી, જમને જોયા સહી;
પસતાવો પામી ઉર, અનીતી કરમ કેરો,
ફળ તેનું મળ્યું ધોર નર્કથી વધુ અહીં;
હાય હાય વોય વોય, અરે અરે કરી કરી,
જીવ જીવતીનો ગપો, દેહ ત્યાં પડી રહી. ૬૪

કંઠણ રદ્ય કેરા, માણસ આ બિના સુણી,
ગદ ગદકુંઠે થઈ, નેને નીર લાવિયા;
બેફિકરા જોયા કઈ, જોણે ધોર કર્મ આપું,
સાંબળતાં દુખી થઈ, શરીર ખુન્નવિયાં;
બાળક અજણ દીઠા, હકિકત અવણથી,
હેબક આઈને ત્રાસે, અધરને ચાવિયાં;

ત્યાગીને વિશાગી જોગી, જંગમ સેવડા કંઈ,
 ફકીરોને ગીરીધર, અજ નહી બાવિયાં. ૬૫
 કમકમી છુટે એવું, મોત પામી સુકુમારી.
 સુણી એવી ચાલ વાળી, નારી ને નઠારિયો;
 શીખામણુ લેશે સારી, રદ્ય રૂંડું વિચારી,
 અનીતી ધીકારી નીતી, નીમ લેશે નારિયે;
 વિષય વિલાસ સુખ, નાશકારી અંતે દુખ,
 આપે એવું સમજીને, ચેતીરેશે પ્યારિયો;
 ગમે તેવો પતી નિજ, પ્રભુ સમ ગણી તેની,
 સેવા ગીરીધર કહે, પત્ની કરે સારિયો. ૬૬

પતી પરગામ જતાં શા શા વિચાર કરેછે.

ઓપાઈ ત્રણતાળની.

પુરી પ્રેમદા કોઠીમાં આપ, બેઠો ગાડીમાં કરતો સંતાપ;
 નીચ નારી એ ચાલતી આડી, એને કરમે જરૂર એવી પાડી. ૬૭
 ધણું સાઈં થયું ગઈ નાર, થશે નહિ મને શરમ લગાર;
 ગમે તેવો ગરિબ ધણી હોય, નારી આગળ સેતાન સોય. ૬૮
 દુર્ભાગ દેહ ધણીની જાણ, નારી આગળ બળીઓ પ્રમાણ;
 હોય દારિદ્રી દુખિયો નાથ, નારી ઉપર ચલાવે હાથ. ૬૯
 નાનો નાવલિયો કદી હોય, કરડી આંખથી સ્ત્રીને જોય;
 તો શું વૃદ્ધ મને જાણી કરી, જરી કરતાં જરી નહીં ડરી. ૭૦
 એમ કિધા વિના કોઈ કાળ, જાત નહિં જગતની ગાળ;
 એવું વીચારી ટગમગ ત્યાજે, ઉઠ્યો તર્ક નવો તે કાળે. ૭૧
 હતી ગમે તેવી પણ મારી, નારી નાની મને ધણી પ્યારી;

- એનૂ રૂપ અનૂપ અતીશ, જોતાં ઉતરી જતી મારી રીશ. ૭૨
- રમકડું સુંદર હોય કોઈ, તેવી રમાડતો સ્ત્રીને મ્હોઈ;
- હવે ક્યાંથી તે સૂખ માણીશ, શું નવીને મરેલી જાણીશ. ૭૩
- નહિ નહિ કદી જીવતી હશે, ફરું પાછો કરી કંઈ મિથે;
- જઈ ઉઘાડું બાર ઝપાટે, કહું આબો ઉગારવા માટે. ૭૪
- કેવી દીન દેખાશે રોતી, એનું મુખડું જાણે ચંદ્ર જ્યોતી;
- હવે ક્યાંથી ઉતરીને જાઉં, કેવી રીતે ગાડીમાંથી ધાઉં. ૭૫
- એવે આબું રોશન એક, વળી વિપ્ર વિચારે વિવેક;
- પણ રૂપને શું કરવું છે મારે, ગુણે આગ બળે તન સારે. ૭૬
- ફજોતી કરી બૂંડી એ નારે, મને તનમનથી ધિક્કારે;
- એનૂ ચિત્તતો પારને રહાય, માંડે મર્ણુ ધમ્મે મનમાંય. ૭૭
- શા ઘેલા વિચાર મે કીધા, પાછા ઘેર જવાના સીધા;
- મરવા દેવી એજ છે સાંડે, જશે કલંક એથી નહાંડે. ૭૮
- એમ ગડમથલના ઘાટ ઘડતો, નથી જીવ તેનો શાંતિમાં પડતો;
- વળી કાળજૂં ફડફડી આબું, ત્રીજૂં તીખજ તેણે ઉઠાવું. ૭૯
- કદી સરકારમાં થશે જાણ, થશે ત્યારે તો પુરી માંકાણ;
- દેશ આખામાં ડંકો યાશે, કોરટ ધનસાફ કેરી બરાણ. ૮૦
- મને કેદ પકડશે પેહેલાં, ખાવા પડશે ઘણા હડસેલા;
- હાય હાય એતો બૂંડું યાશે, કેમ સંકટ તે સેહેવાશે. ૮૧
- મુરડું બેરીનું મારીનું બહાર, કાઢિ ચોકશી કરશે અપાર;
- જોશે દાકતર ગોરા લોક, ન્યાત જાતના જામશે થોક. ૮૨
- એટલે લગી પોંચશે નાજ, કીધું છે મે સફાઈથી કાજ;

- નહીં જાણુ થશે જગમાંય, તેવી તદખીરથી બચ જાય. ' ૮૩
- અણુધાર્યુ માથે દુઃખ ધારી, કેમ ગબરાય છે જુદી મારી;
ગઈ રાંડ લગાડતી લાજ, ઓલવાઈ અંતરની દાઝ. ૮૪
- લોક વાત કરતા રચા છાના, ક્યાં મારા કરમના પાના;
છાતી કાઢીને ચાલીશ છેક, નથી શરમનો છાંટો એક. ૮૫
- એમ હિમ્મત ઉરમાં ધારી, એવ ટૂંને સિસોટી મારી;
મેથન વડોદરાનું આળ્યું, શુકલ પોટલું તો ઉઠાળ્યું. ૮૬
- ટીકીટ આપીને ગામમાં ગયો, કોઈ સ્નેહીના ઘરમાં રહ્યો;
ત્યાંથી પત્ર પાઠવીયો એક, નગર સગાંપર કરી વિવેક. ૮૭
- મારી ધરવાળી ગઈતી જોહ, તેતો મળી વીના સંદેહ;
એકા એક મંદવાડે કરી, સ્ત્રીતો મારી ગઈ છે નરી. ૮૮
- પ્રભુના ઘર કેરો બનાવ, બાંગ્યું ઘર જેમ બાંગે નાવ;
આવતી કાલે ઘેર આવીશ, વાત વીસતારી સમજાવીશ. ૮૯
- પછી શહેરમાં શુકલ આવ્યો, રડા પીટનો ઢોંગ મચાવ્યો;
કેવી રીતે એ ખુન જાણાયું, કામ કોરટે કેમ છણાયું. ૯૦

દોહરો.

- તેનો સાર લખ્યું અહીં, સજન વાંચિ વીચાર;
કરજો ધરજો ધ્યાનમાં, અનિતીનો ધિક્કાર. ૯૧

પુન પ્રગટ થયુ, પુતીનો ન્યાય,
ને શિક્ષા.

ખ્યાલ.

જેમ મૂંયે ભગ્યો આકાશે નયિ રેતો મ્યારે જાનો,

જેમ ગર્જના ધનની જનને જાગૃત કરી ખોલે કાનો; ૨૬.
 જેમ ડુંગર ઊપર દવ લાગ્યો જાણ્યામાં સહને આવે,
 તેમ પાપનો પ્રકાશ થાયે આજ્ઞ તેટલું છૂપાયે.
 શુકલજીને ત્યાં પાડપડોશી જ્વાત જાત રડવા આવે,
 ધરમાં બૈરાં બેઠાં રોતા કહે દુર્ગંધી શી આવે.
 ચરચા દુર્ગંધીની ચાલી શેરીમાં શક સહ લાવે,
 તેમાંથી કોઈએ પોલીસને ખબર કરી દુશ્મન દાવે.
 બીજે દિવસે સીપાઈ આવી પુછે વાસ શેની આવે,
 જમડુત જેવા જોઈ શુકલનો દમ દેશતથી ગમરાવે.
 શું જીજ્ઞાસો આમ તેમ મેં જન લીધો છે રંડાનો-જેમ. ૧
 કોઠીમાંથી કામિનીનું શય કાઢ્યું ખિમડેલું તારે,
 વિરૂપ વદન તન કમી બક્ષતા બદખોઈ સૂગ ચડે બારે.
 નિયમ પ્રમાણે અધિકારીએ જોઈ હુકમ દીધોં જ્યારે,
 કરી બવસ્થા તેની સજ્જન સમજે સમયાનુંસારે.
 ગહનગતી છે પ્રભુની કેવી ચૈતન્યુક્ત હતી નારે,
 રૂપ અનુપમ ધાટ મનોહર યાટ રસિક દેતો ખ્હારે.
 જેને જોતાં ઝટપટ તનમન થઈ રેતાં ચિત્રાકારે,
 તેજ અવયવ તેજ કામિની પણ ચૈતનવિણુ દુખ્ય કારે.
 તન ધનનો નહી ગર્વ ધારવો એટલા સાર કહ્યું માનો-જેમ. ૨
 પકડીને પોલીસે મેજરેટ્ટ આગળ ઉભા કીધો,
 ત્યાં પણ પોતે ગુન્ને ખુનનો ખેંચી માથાપર લીધો.
 નારી મારી હતી નારી જારી કરી અપયજ દીધો,
 ઝેર તણો ધુંટડો સાક્ષ્ય એ કેમ કરી જાય પીધો.

કૃપા તમારી લખ્ય વિચારી જો સાહ્ય મુજને સીધો,
પૂછ પરછ ઝાઝી જવા દઈ એકદંમ ફાંસી દઈદ્યો.

પૂર્વ જન્મના પાપ કર્મનો બદલો આ જન્મે લીધો,

ત્રીજી વાર પરણ્યો સુખ સાર રાંડે કુખ બાલે વીંધ્યો.

વિધિના લખીયા લેખ ટળે નહિ મળે સાંધો ક્યાંથી ક્યાંનો—જેમ. ૩

ગુલેગાર ખુદ કબુલ થયોકે કામ ગયું સેશન અંદર,

જજને બહુ અફસોસ જણાવ્યો હાલ અવણુ કરિ એકંદર.

શુકલ જાત થઈ સ્ત્રીની ધાત વળી આકૃત આવી તે ઉપર,

દયા થકી દિલ થયાં વકિલના વિપ્ર બચાવાને તત્પર.

એમ છતાં કાળજ આવેલો બ્રહ્મણનો જાણો સત્વર,

કહ્યું કોઈનું કાન ધર્યું નહિ ખુન કબુલ કીધું તજી ડર.

સિજ ફાંસીની થઈ ને સદરથી મંજુરી આવી આખર,

તેજ સવારે પુત્ર સગાને મળ્યો કાળજી કરી વજ્જર.

કે ગિરધર છે બયંકાર અતિ અનીતી કેરાં તોફાનો—જેમ. ૪

દિકરોને બળતી વખતનો દેખાવ.

(સિતાજીના મહીનાની રાહ.)

બયબીત અતીશય હેદાસ, ચિતાવત ચિત્ત છે;

તેમાં બડકે બળતી આગ, જ્વાળાએ સહીત છે.

તોય કઠિણ કરીને મંત, મળ્યો નીજ પુત્રને;

કરતો સગાને નેત્રની સાન, જોજો ધર સુત્રને.

મારા લાડકવાયા લાલ, ખુશી રેજે રોજ તું;

એમ કહીને જોઈ રહ્યો મૂખ, કહે કરજે મોજ તું.

સુત મુખપર ફેરવ્યો હાથ, વળી માથા ઉપરે;
 પ્રીતે બીડી રદ્યની સાથ, ગાલે ચુંખન કરે.
 બણીગણીને પ્યારા પુત્ર, ડાંચો યજ્ઞે મંત્રથી;
 પુછે સુત ક્યારે આવશો ઘેર, છુટીને બંધનથી.
 સુણી બાળક કેરા બોલ, રદ્ય લાગ્યું ફાટવા;
 ધરી અસાધારણ ધીર, લાગ્યો સમજાવવા.
 બીજી આડી કાડીને વાત, ચુકાવ્યો પ્રશ્નને;
 કેમ પ્રાણધાતક સાચી પેર, શકે કહી ધજ્જને.
 જમપુરીમાં જોજો ત્રાસ, સહેછે પ્રાણીઓ;
 તેથી શુકલને જીવે અધીક, તે વેળા જાણિયો.
 પછી વેવઘને કેતાં જીભ, વળગે તેની તાળવે;
 દુખદરિયામાં ડબકાં ખાય, વળી ધૈર્ય જાળવે.
 જોઈ શુકલ અંતરનો સંતાપ, વેવાઈની આંખમાં;
 પાણી આબ્યાં તે લુછતો કેય, રાખિશ સુત પાંખમાં.
 બલામણુ દેતો શુકલ જણાય, ઉભો જાણે શોકની;
 ખરી મુરતી ઉભી હોય, આરસની જ્યમ બની.
 નિરૂપાએ બનીને દિદાસ, વેવઈ સુત બે જણે;
 છોડ્યું બય દુખદાયક સ્થાન, જવા ઘેર નીજ તણે.
 યયો વખત શિક્ષાનો ત્યાંય, ચલાવ્યો રાંકને;
 એથી ટોપી મુખપર ટુર્ત, ઢાંકી તેની આંખને. ૬૨

જનરકર્મનો ધિક્કારથી ત્યાગ.

છપય.

સંવત ઓગણિ ઉપર, સાલ સાડત્રિશનું પ્રમાણો,

માસ બાદ્રપદ શુકલ, પક્ષ તિથિ ષષ્ઠી જાણો;
 મંગળવાર, પ્રભાત, સમય બ્રાહ્મણ કાંસિયે,
 અડધો ચિના ખુન સાર, નઠારે થયું ત્રાસિયે.
 સુત બાર વર્ષનો તેહનો, જોઈ દયા ઉપજે ધણી;
 કે ગિરધર તનમનથી તમે, તજો અનીતી પાપણી. ૯૩
 અનિતી કર્મે જુઓ, કહેર કેવો વરતાઓ;
 તણ માણસનો કાળ, દયા ઉપજે ત્યમ આઓ;
 ગોરી બ્રાહ્મણ તણી, ગર્જવાળી વણ મોતે;
 મુંઝાઈ મરતાં પ્રાણ, ગયા મેના દુખ જોતે;
 ધણી ત્રીજો અતિ ભુંડી રિતે, મુઓ મુણિ અંતર દુખે;
 કે ગિરધર નરનારી નહી, રિજો અનીતીને સુખે. ૯૪
 અનિતી ઉપર હેત, કદી કરશે નહી ભુલે,
 નિંદા જગમાં થાય, ડાગ લાગે શુભ કુળે;
 અનિતી કર્મે કોપ, થાય કરતાનો મોટો,
 તન ધન ધર પરિવાર, સર્વનો આવે ટોટો;
 તન ધનના બળની હિમ્મતે, કદી અનીતી રાખશે,
 કે ગિરધર હિમ્મત હારિને, નકં વ્યથા અહિ આપશે. ૯૫
 આ બ્રાહ્મણની નાર, યાર તેનો જોરાવર,
 હતો તેમ ધનવાન, માન ભોગવતો સુંદર;
 તે પણ પ્યારી તણી, મદદ કરિ શક્યો નહિ કંઈ,
 જે પ્યારી વાસતે, લક્ષ રૂપિયા દેતે દઈ;
 વળી જીવતાં સુધી તેહનો, ગુલાંમ થઈ રેતે સદા,
 કે ગિરધર ઉગારત ઘાતથી, જે તેની પ્યારી પ્રેમદા. ૯૬

પ્યારી મહુનું આપ, હતો કારણ સહ રીતે,
 મોટી હત્યા ખેડ, બેઠી તે સમજી ચોતે;
 પસતાયો પરિપુર્ણ, દિલે દુખ પામ્યો ભારી;
 આમ તેમ દઈ ધન, ભમ્યો ગતિ જ્ઞાનનિ ધારી;
 જન એવા દુરમતિ દુષ્ટનું, કાળજ વજ્ર પ્રમાણવું,
 કે ગિરધર નરનારી મને, અનિતી કર્મ નવ આણવું. ૯૭
 એક અનિતી થકી, અન્ય નીચાં કર્મોને,
 કરવાનું મન થાય, તજી રૂડા ધર્મોને;
 અતિ પાપે મતિ નાશ, મતિ નાશે પ્રાણીનો,
 નફી થાએ નાશ, દાખલો આ કહાણીનો;
 નર નારી બે મળીને કરે, કર્મ અનિતી એમછે,
 કદિ નારી કહી પેલી મરે, પછી મરે નર નેમછે. ૯૮
 અનિતીના કરનાર, ઠરે નહિ સુખ શૈથ્યામા,
 પંચામૃત પકવાન, જમી ન ઠરે હૈયામાં;
 અનિતીના કરનાર, ધરે ત્રિધ વીધની ભ્રાંતી,
 પરછાંએ પણ ડરે, વદનની જોએ કાંતી;
 મુખ અસત્ય બાષણ બોલશે, કરશે ચોરી શાહથઈ,
 કે ગિરધર અનિતી સાપણી, ડસી પ્રાણ લેશે સહી. ૯૯
 અનિતી કર્મે જાય, શરમ સજ્જનની સારી,
 સત્કર્મો ન કરાય, થાય તનધનની ખારી;
 અનિતી કુંદે કુંદે, કદી ભુપતી અતિ ભારી,
 આપ મરેને દેશ, દિશા બહુ થાય નઠારી;
 ઇતિહાસ રોમ કેરા વિશે, ટારકવીન નૃપતી તણી,
 કુળ સહિત અનિતી કર્મથી, ગિરધર ખ્યારી થઈ બણી. ૧૦૦

રાજ્ય કર્તાને વિનતી.

શાર્દૂલ વિઠ્ઠિડિત વૃત.

રાજાએ નિજ ધર્મ જાણી કરવું, ન્યાયે પ્રજા પાલન,
નીતી ધર્મ પળાવવા સહ કને, ધારા કરી સ્થાપન;
લક્ષ્મી સ્ત્રી તમ માલને મિલકતો, કોઇનિ બીજો હરે,
તેને શાસન યોગ્ય થાય સમજે, જોયી અધર્મી ડરે. ૧૦૧

જૂગારી જન ડંડ પાત્ર સમજા, લેખાય ધારા થકી;
તેનું કારણ ચોરિના નવ બને, દોષો પ્રજામાં નકી;
દૂરંદેશિ યથા ઘટે ઘણી જગે, પેલી બબીચારના,
કૂકર્મે અટકાવવા સમજીને, દોષો ગુહેગારના. ૧૦૨

નારીકે નર જે કરે અનિતિ તે, પામે સિજા પાધરી,
એવા કાનુનની ઘણી જરૂર છે, આદેશ મધ્યે ખરી;
આપે લક્ષ કદી હકિકત પરે, અધ્યક્ષ ઇન્સાફના,
તો જારીનિ ખુવારીનિ મનુશની, ધાત્તે બને નાકદા. ૧૦૩

વાંચી સાંબળીને વિચાર કરશે, આ વાતનો સંજ્ઞનો;
તો તેઓ બબીચારનો મન થકી, ધિક્કાર કર્યે ઘણો;
કાંકે અહ્ય મજાનિ આશ ધરીને, વીનાશ સંસારનો;
ડાયા તો નવ ઇચ્છશે સમજીને, સંકેત વિસ્તારનો. ૧૦૪

